

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А

№ 53.

У Среду 29. Децембра

1843.

НА КОНЦУ СТАРЕ ГОДИНЕ.

Време лети, траю лета,
Прођу дани, мину часи:
Човекъ слаба одъ дѣтета
Живи, гине у уздаси.

У дубоко тако море
И ово намъ опетъ ето
Вѣковите међ' поноре
Устри се старо лето.

Тиме и ты, србскій сыне,
На време се кратко сѣти,
Па на стази одъ истине
Ступай сложнo у просвѣти.

Р. П.

НЕШТО О БАЛЛАДИ Г. ІОАН. СУББОТИЊА:

„САБЛЯ МОМЧЕ, ЦВѢТЬ ДѢВОЙЧЕ.“
(Конацъ.)

Стихотворацъ свагда има ту цѣль, да у баллади или истинитый, или истини подобанъ догађай читателѣма представи, навластито збогъ тога, што се тымъ начиномъ најлакше поствзава она цѣль, побудити у читателю участіе туге и жалости или радости, негодованъ, одвраћай и т. д. како се кадъ ово или оно чувство за претегу мѣрила срца човеческогъ употреби, и како кадъ главна цѣль предмета са собомъ доноси. Кодъ такогъ наблюдаваня стихотворца, сва дѣјства, постепено у баллади являюћа се, съ очевиднымъ участіемъ пратима, као да намъ се у самомъ животу дѣјствуюћа лица представляю. Напротивъ тога онај предметъ, когъ е сама сила уображена у сагласію съ фантазіомъ породила, промашитѣ

увекъ ту цѣль, и као измышлѣнь сматранъ често ће не само мысли читателя разсеати, но и само срце одъ предмета одвратити. Такавъ е предметъ предстојеће балладе. Првый погледъ на надписъ опоминѣ насъ, да е то измышлѣно, а тымъ самымъ унапредъ угушуе любопытство, кое истинитый или истини подобанъ предметъ безпрекословно у нама производи. Уподобљавати дѣвојче цвѣту, то е слободно и лѣпо; али као надписъ балладе, и у читавомъ дѣлу као извѣстно лице употребљавати, ние никако у свомъ реду. Ако му се башъ тако име „Цвѣтъ дѣвојче“ допало, ние ли могао исто такво, а природније и у самомъ животу налазеће се употреби? А то е Цвѣта! Ово исто и о „сабля момчету“ важи.

Жалостный почетакъ балладе ние „своимъ болиа“ описанъ, као што Г. Субботињъ вели. Момче сувише разслабљено, и предвидѣни свою скору смртъ, а гледаюћи любљеный свой предметъ, съ коимъ ће се скоро разгати морати, сувише се ладно изражава, нити даный характеръ простомъ залюбљенику приличи. У часу највеће свое жалости, мѣсто да намъ на лицу знаке крайне и угушене упрсима болъ или жалости покаже, онъ унапредъ ладно предсказуе свою сутрашню смртъ, и ладнокрвно любопытство свое изьявлюе, когъ ће драга нѣгова „руку дати.“ Мени се чини, да овакавъ ладанъ характеръ само лицу, опакомъ судбомъ дуго немиланце гонѣномъ, и у бѣди отврдутомъ срцу приличи, као што е, ако се добро опоминѣмъ, Шекспира Хамлетъ, и желіо бы сврху предмета овогъ изясненіе болѣи одъ мене познавателя природе.

Исто е тако ладно описано и чувство дѣвојке, коя се у слѣдуюћимъ рѣчма, као шаљећи се изражава:

дора у талъ пао. Реформація одѣли претестанте одъ католика.

Што е годъ одъ Саса произтицало, сумнително е зато бывало Целту; онъ се и тврдо придржавао свои преданія; трајла су 13 година — одъ 1612 до 1625 — гоненія, и изъ цѣлогъ предѣла Ултера протерани су были жители, али у течаю времена Целтъ е себе осилио, будући е нека часть Саса, католичке вѣре бывши, срећу са гонѣнимъ Целтима дѣлила.

Кадъ се пакъ превратный ратъ породи, кои е Карла I. главу на панъ донео, и Кромвель са снажномъ мишцомъ владу прими — одъ 1625 до 1660 — придржавали су се Целти старине и остали краљвству наклоњни. И домъ Брауншвайга, нашавши иј досаданѣмъ старомъ владајућемъ дому вѣрне, произведе у земљи новый ратъ одъ 1660 — до 1692. — Као што су и пре за нелюде сматрани, сада за невѣрнике, и тако е съ нима, као са издайницима, поступано. Вешаня и разграбљиванѣ добара, само се звало убійство и насилно отиманѣ. И та су гонѣнія была опетъ зато срећна, ерѣ гди кои племић е саучастія имао, ако и свирѣпогъ, но баремъ е было почетакъ, те су Целти потомъ као и остали люди сматрани. Садъ су по судейскомъ виду тако названымъ казнителнымъ законодавствомъ — одъ 1692 до 1778 — мучени были. Ко бы годъ Енглеза служю, а протестантъ быо, и притяжавао непокретна добра, могао е съ Ирцемъ што е хтѣо чинити. Населѣницима, Католицима и Целтима нису грађанска и лична права уступљена была, право иманя и слободе, кое Целтъ ния уживао, опоминяше га на робство.

(Далѣ слѣдуе.)

НЕШТО О БАЛЛАДИ Г. ІОАН. СУБОТИЊА:

„САБЛЯ МОМЧЕ, ЦВѢТЬ ДѢВОЙЧЕ.“

Баллада ова, коя е Гд. рецензенту П. повода дала, да свой судъ надъ њомъ изрече, похвалываюћи и кудећи оно, што му се похва-

ле и покуде вредно учинило, побудила е и мене, да о њој нѣке примѣтбе, односително како на самый предметъ, тако и на рецензію, читателѣма на разсуѣнѣ поднесемъ, единствено тымъ увѣренѣмъ руковоѣнѣ, да ће се на овый начинъ найлакше до истине доћи, и правацъ пронаћи моћи, по комъ ће се у будуће и сачинитель, а и остали стихотворци управляти. Люди се до смрти уче и све еданъ одъ другога; и еданъ никадъ онолико знати неможе, колико сви знаду. Книжичество е наше пламень просвѣте изъ више искрица састављенъ; сваки е дакле дужанъ свою искрицу томъ пламену придружити, и што више искрица буде, тамъ ће бити пламень просвѣте већій, свѣтліи. Дакле къ ствари.

Г. Субботићъ налази у самымъ рѣчма рецензента извиненіе (види Срб. Н. Листъ чис. 43 и 44. т. г.), што е „на дуѣу любви, кратка жалость слѣдовала,“ т. е. што „вентани нису были“ и што „пристойность отворену жалость ние допуштала:“ но я бы рекао, да се у истымъ рѣчма извиненіе никако наћи неможе. Г. реценз. наводи извиненіе само „отворене,“ явне жалости, а никако унутрашнѣ. Праву и велику жалость, као што е у овомъ случаю, само утвора свѣтска и покварено срце сакрити може, но и то само спољшню, явну „отворену,“ промѣномъ вештомъ спољшнѣи, унутрашнѣмъ чувствованю сасвимъ противны знакова, а нѣжно и чувствително срце дѣвойке, па јошть просте, кою е природа одъ покварены вештине обичая у светомъ храму невинности сачувала — нѣжно велимъ срце дѣвойке на спољшню, то ли унутрашню велику свою жалость прикрити неможе, збогъ тога, што кодъ природногъ срца природни знаци увекъ унутрашнѣи немиръ прате. Но да допустимъ и то, да е пристойность изискивала, да и природно срце, кое границе овакве пристойности збогъ природе свое или невинности никадъ не познае, у притворности (?) спољшню жалость угуши, зарѣ е збогъ тога морало и унутрашню жалость тако наскоро угушити, и съ тымъ еднимъ поступкомъ одъ простогъ природногъ существа, награда постати? А то е управъ, што е Г. рецензентъ желю и льпо изразио. Види се дакле, да е Г. Субботићъ силомъ у онымъ рѣчма извиненіе тражио, у којима се никако не налази.

(Далѣ слѣдуе.)

№ 53.

У Среду 29. Децембра

1843.

НА КОНЦУ СТАРЕ ГОДИНЕ.

Време лети, траю лета,
Прођу дани, мину часи:
Човекъ слаба одъ дѣтета
Живи, гине у удаси.

У дубоко тако море
И ово намъ опетъ ето
Вѣковите међ' поноре
Устрми се старо лето.

Тиме и ты, србскій сыне,
На време се кратко сѣти,
Па на стази одъ истине
Ступай сложно у просвѣти.

Р. П.

НЕШТО О БАЛЛАДИ Г. ІОАН.
СУББОТИЊА:

„САБЛЯ МОМЧЕ, ЦВЕТЪ ДѢВОЙЧЕ.“

(Краица.)

Стихотворацъ свагда има ту цѣль, да у баллади или истинитый, или истини подобанъ догађай читателѣма представи, навластити збогъ тога, што се тымъ начиномъ најлакше постизава она цѣль, побудити у читателю участіе туге и жалости или радости, негодованъ, одвраћай и т. д. како се кадъ ово или оно чувство за претегу мѣрила срца човеческогъ употреби, и како кадъ главна цѣль предмета са собомъ доноси. Кодъ таквогъ наблюдавања стихотворца, сва дѣјства, постепено у баллади являюћа се, съ очевиднымъ участіемъ пратима, као да намъ се у самомъ животу дѣјствуюћа лица представљаю. Напротивъ тога онај предметъ, когъ е сама сила уображена у сагласію съ фантазіомъ породила, промашиће

увекъ ту цѣль, и као измышлѣнъ сматраюћ често ће не само мысли читателя разсеяти, но и само срце одъ предмета одвратити. Такавъ е предметъ предстојеће балладе. Првый погледъ на надписъ опоминѣ насъ, да е то измышлѣно, а тымъ самымъ унапредъ угуше любопытство, кое истинитый или истини подобанъ предметъ непрекословно у нама производи. Уподоблявати дѣвойче цвѣту, то е слободно и лѣпо; али као надписъ балладе, и у читавомъ дѣлу као извѣстно лице употреблявати, ние никако у свомъ реду. Ако му се башъ тако име „Цвѣтъ дѣвойче“ допало, ние ли могао исто такво, а природнѣ и у самомъ животу налазеће се употреби? А то е Цвѣта! Ово исто и о „сабля момчету“ важи.

Жалостный почетакъ балладе ние „своимъ боляма“ описанъ, као што Г. Субботињъ вели. Момче сувише разслабљено, и предвидѣши свою скору смръть, а гледаюћи любљеный свой предметъ, съ коимъ ће се скоро разгати морати, сувише се ладно изражава, нити даный характеръ простомъ залюбљенику приличи. У часу највеће свое жалости, мѣсто да намъ на лицу знаке крайне и угушене у пренма боль или жалости покаже, онъ унапредъ ладно предсказуе свою сутрашню смръть, и ладнокрвно любопытство свое изьявлюе, комъ ће драга пѣгова „руку дати.“ Мени се чини, да овакавъ ладанъ характеръ само лицу, опакомъ судбомъ дуго немиллице гоњеномъ, и у бѣди отврдутомъ срцу приличи, као што е, ако се добро опоминѣмъ, Шекспира Хамлетъ, и желію бы сврху предмета овогъ изясненія больи одъ мене познавателя природе.

Исто е тако ладно описано и чувство дѣвойке, коя се у слѣдуюћимъ рѣчма, као шалећи се изражава:

„Јо, једна, сабља момче,
Неговори, неплаши ме,
Нит' е теби сад' урети,
Нит' за другог' мен' е' удати.“

Ј у овимъ рѣчма никако неналазимъ чувство жарке любви, чувство велике туге и жалости. И сама највећа надежда, да ће драгѣи њѣнъ опетъ оздравити, нема оне силе, да предстојећу живу опасностъ изглади, и стрепеће срце, срце, које тако силно люби, одъ жалости силногъ излива устегне. Сабља момче да е се на муке, а цвѣтъ дѣвојче ништа не осећа, као да првић какавъ издише.

Момче е голобрадо на селу, дакле просто, као и остали селяни, а просто и обучено. Ј дакле немогу вѣровати, да е исто момче „полсѣ одъ бѣле свиле, сувилсѣ златомъ извезенъ, а бисеромъ изкићенъ“ имало. Јошъ ние тако јко бисеру пала цѣна, да га могу и селяни на поясу носити; а ако е заста момче такавъ појсѣ имати могло, онда већ ние на њму природне простоте украсъ, но знакъ, да е кужностъ моде и накита и природе крајве окушила, а ово неслужи на похвалу и узвишењѣ природне лѣпоте, но на поругу и понижењѣ.

Кадъ голобрадо момче у гонили играча и играчица цвѣтъ дѣвојчету вели:

„Чуешъ мене цвѣтъ дѣвојце,
Ты погледай съ едног' края
Овог' поля до другога,
Съ едног' момка на другога,
Лѣпшегъ одъ мен' наби већешъ“ —

онда ми се невиди „отъ више несташно“ „отъ више“ безобразво, а безобразлукъ треба избѣгавати, ил' га казнити и съ тимъ изкоренявати, а не укоренявати. Описивањѣ селске простоте неможе никадъ за цѣль имати дѣјствителну, но праву природу. Безобразлукъ овај показало е момче и дальимъ поступкомъ своимъ, што е дѣвојку на онакомъ мѣсту просило, гди „свѣтъ на све стране заплѣва за милили у землицы“ и гди и сама њгова лайка вѣчний санъ борави. Г. рецензентъ похвалое описане обичае, а да ли е овај обичай лѣпо описанъ? да ли е кодъ Срба обичай, просити на гроблю дѣвојку, и то у дружби незваны, но обичаемъ скупљѣны лица, у одсудству родбине и родителя? Ако цвѣтъ дѣвојче не имаде ни отца ни майке, имало е јачично сродника, а момче е голобрадо имало отца, па опетъ ни о едномъ ни спомена нема, башъ и кадъ бы наонакѣи обичай быо, па гроблю просити дѣвојку, кои бы у овакомъ случаю као неупутанъ и немораланъ или избећи

или га презрителнымъ бојма описати требало.

Г. Субботићъ при свемъ томъ, што признае, да е дѣвојче заклетву погазило, а съ тимъ и казнь заслужило, овако наводи сабља момче говореће:

„Душо моя, цвѣтъ дѣвојце,
Буди само добре волѣ,
Свѣтла софра на насѣ чека.
За софромъ е царъ Стефане,
Са Роксандромъ изъ Леѣана,
То су душо кумови нам'; и т. д.

каква е ту казнь за погажену заклетву? Рай неможе казнь бити, нит' се ова овако благимъ рѣчма изражава. Сабља момче ние изъ гроба устало, да своју свадбу у царству ноћи проведе, но да казни погажену заклетву и да е са собомъ води, као што му се дѣвојка обећала была. Сама измышљѣна неприродна смртъ, одвођај дѣвојке на онакво лѣпо мѣсто, гди е частъ, гостба и веселѣ, вѣчито уживањѣ радости прве ноћи очекива, ние довольна казнь.

„На приступи къ цвѣтъ дѣвојцы,
Опајне е лѣвомъ рукомъ,
Деспомъ тури младо момче“ и т. д.

У овимъ рѣчма показуе се знакъ лютине сабља момчета, и намѣра казни, а мало часъ претвара се иста лютина у највећу њѣжностъ.

Дѣвојка ние отишла за сабља момчетомъ ни својевољно, ни съ показанымъ буди каквимъ знакомъ противљѣня, ерѣ се у каменъ претворила была при появи сабља момчета. Што е заветву погазила и казнь заслужила, а у мѣсто ове награду пријмила, побуђуе у нами негодованѣ, а не сажалѣнѣ, што е и Г. рецензентъ примѣтио, а Г. Субботићъ желио бы га у сажалѣнѣ претворити. Сажалѣнѣ бы, по момъ мишљѣно, безъ промѣне постоећегъ већ реда у баллади, само онда край балладе у читателѣма произвео, кадъ бы преступница у страшномъ часу указавшегъ се сабља момчета, увидивши и познавши кривцу своју, својевољно страшномъ суду и правди себе подвргла, у комъ бы случаю и почитанѣ наше заслужила, као што зликовацъ какавъ, кадъ у часу собственогъ увѣрена свогъ беззаконѣа конацъ недостойномъ животу своме собственомъ рукомъ учини, почитанѣ и сажалѣнѣ наше заслужуе. И ово бы, мыслимъ, много бољ было, него да е, по примѣтѣи Г. рецензента, у наручю свогъ младоженѣ, безъ икакве свѣдомости преступлена свогъ и заслужене казни, мртва остала.

Ђорђе Малетићъ.